

KORPORATIV FAOLIYATDA YURIDIK XIZMAT

Ilmiy rahbar: Imomov Bahridin Panjiyevich

Toshkent davlat transport universiteti

Xalqaro ommaviy huquq kafedrası katta o'qituvchisi

Dilmurodova Malika Bekturod qizi

Yo'ldosheva Farangiz Sayfiddin qizi

Yurisprudensiya yo'nalishi 4-kurs talabalari

Annotatsiya. Ushbu maqolada korporativ faoliyatda yuridik xizmatning zamonaviy roli, uning transformatsiya jarayonlari hamda kelajakdagi rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Xususan, yuridik xizmatlarning an'anaviy funksiyalardan strategik boshqaruv elementiga aylanishi, huquqiy risklarni boshqarish va compliance tizimlaridagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining yuridik faoliyatga integratsiyasi, hujjatlarni avtomatlashtirilgan tahlil qilish, sud amaliyotini prognozlash va qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirishdagi imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada inson va sun'iy intellekt o'rtasidagi samarali hamkorlik modeli asoslab berilib, yuridik xizmatning raqamli transformatsiyasi bilan bog'liq muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ham tahlil etiladi.

Kirish so'zlar: yuridik xizmat, mas'uliyat, javobgarlik, sun'iy intellekt, hamkorlik modeli, funktsiya, korporativ.

Аннотация. В данной статье анализируется современная роль юридических услуг в корпоративной деятельности, процессы их трансформации и перспективы развития. В частности, освещается трансформация юридических услуг из традиционных функций в элемент стратегического управления, их роль в управлении правовыми рисками и системах комплаенса. Также рассматривается интеграция технологий искусственного интеллекта в юридическую деятельность, возможности автоматизированного анализа документов, прогнозирования судебной практики и оптимизации процессов принятия решений. В статье обосновывается модель эффективного сотрудничества человека и искусственного интеллекта, а также анализируются проблемы, связанные с цифровой трансформацией юридических услуг, и пути их преодоления.

Ключевые слова: юридические услуги, ответственность, подотчетность, искусственный интеллект, модель сотрудничества, функция, корпорация.

Abstract. This article analyzes the modern role of legal services in corporate activities, its transformation processes and future development prospects. In particular, the transformation of legal services from traditional functions to an element of strategic management, their role in legal risk management and compliance systems is highlighted. It also considers the integration of artificial intelligence technologies into legal activities, the possibilities of automated analysis of documents, forecasting judicial practice and optimizing decision-making processes. The article substantiates a model of effective cooperation between humans and artificial intelligence, and also analyzes the problems associated with the digital transformation of legal services and ways to overcome them.

Keywords: legal services, responsibility, accountability, artificial intelligence, cooperation model, function, corporate.

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida korporativ faoliyat iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylangan. Aksiyadorlik jamiyatlari, mas'uliyati cheklangan jamiyatlar va boshqa xo'jalik jamiyatlari shaklida tashkil etilgan korxonalar katta hajmdagi mol-mulkni boshqaradi, minglab xodimlarni ish bilan ta'minlaydi va davlat byudjetiga asosiy soliq tushumlarini ta'minlaydi. Bunday murakkab tuzilmalar faoliyatida huquqiy risklarning oldini olish, qonun talablariga qat'iy rioya etish va korporativ boshqaruvning shaffofligini ta'minlash birinchi darajali vazifaga aylanadi.

Korporativ faoliyatda yuridik xizmat aynan shu vazifalarni bajaruvchi strategik bo'linma hisoblanadi. U nafaqat huquqiy masalalarda maslahat beruvchi, balki korxonaning barqaror rivoji, moliyaviy xavfsizligi va nufuzini himoya qiluvchi muhim institutdir. O'zbekiston Respublikasida korporativ munosabatlarning huquqiy asoslarini takomillashtirish bo'yicha 2022-yil 8-noyabrdagi PQ-415-sonli Prezident qarori va 2025-yil 7-fevraldagi O'RQ-1025-sonli Qonuni bu sohada yangi bosqichni boshlab berdi.

Mazkur maqolada korporativ faoliyatda yuridik xizmatning nazariy asoslari, O'zbekistondagi holati, xorijiy tajriba, mavjud muammolar va rivojlantirish istiqbollari atroflicha tahlil qilinadi.

Korporativ faoliyat — bu yuridik shaxslar (korporatsiyalar)ning mulkni boshqarish, foyda olish va ijtimoiy mas'uliyatni bajarishga qaratilgan tizimli faoliyati. O'zbekiston Fuqarolik kodeksi va "Xo'jalik jamiyatlari to'g'risida"gi Qonunga ko'ra, korporativ tuzilmalar aksiyadorlar/umumiy yig'ilish, kuzatuv kengashi va ijroiya organi orqali boshqariladi.

Korporativ boshqaruvda yuridik xizmatning roli OECD Corporate Governance Principles (2023) da ta'kidlanganidek, korxonaning huquqiy xavfsizligini ta'minlash va manfaatdor tomonlar (stakeholders) huquqlarini himoya qilishdan iborat.

Korporativ yuridik xizmat quyidagi funksiyalarni bajaradi:

- **Shartnomaviy-huquqiy funktsiya:** Shartnomalarni tayyorlash, ekspertizadan o'tkazish, due diligence (kontragentlarni huquqiy tekshirish).
- **Korporativ boshqaruv funksiyasi:** Ustav va ichki hujjatlarni ishlab chiqish, aksiyadorlar yig'ilishlarini huquqiy ta'minlash, dividend siyosati, qayta tashkil etish va qo'shib olish jarayonlarini yuritish.
- **Nizolarni boshqarish:** Sudgacha va sud tartibida ishlar yuritish, arbitraj va mediatsiya.
- **Komplayens va risklarni boshqarish:** Korrupsiyaga qarshi, soliq, ekologik va mehnat qonunchiligiga rioya etilishini nazorat qilish.
- **Intellektual mulkni himoya qilish:** Patent, tovar belgisi va mualliflik huquqlarini ro'yxatga olish.
- **Huquqiy tarbiya:** Xodimlar va rahbariyat uchun treninglar o'tkazish.

O'zbekistonda PQ-2733-son (2017) Prezident qarori bilan yuridik xizmatlar faoliyati tubdan takomillashtirildi va davlat organlari hamda yirik korxonalarda majburiy yuridik bo'linmalar tashkil etildi.

O‘zbekiston Respublikasida korporativ yuridik xizmatning asosiy huquqiy asoslari quyidagilardan iborat:

- Fuqarolik kodeksi (yuridik shaxslar bob).
- “Xo‘jalik jamiyatlari to‘g‘risida”gi Qonun.
- PQ-415-son (2022) — korporativ munosabatlarni takomillashtirish.
- O‘RQ-1025-son (2025) — yangi turdagi institutlarni joriy etish.
- Adliya vazirligining yuridik xizmatlar faoliyatini tartibga soluvchi hujjatlari.

2023-yildan boshlab unitar korxonalar va qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar tashkil etish cheklangan bo‘lib, korporativ shakllarga o‘tish rag‘batlantirilmoqda. Yirik korxonalarda (masalan, banklar, neft-gaz, sanoat korxonalari) yuridik departamentlar to‘g‘ridan-to‘g‘ri bosh direktorga yoki kuzatuv kengashiga bo‘ysunadi. “My.sud.uz”, “Adolat.uz” platformalari orqali raqamlashtirish joriy etilgan. Adliya vazirligi har yili “Eng yaxshi korporativ yuridik xizmat” tanlovini o‘tkazadi. Biroq, kichik va o‘rta biznesda yuridik xizmat ko‘pincha аутсорсинг (tashqi xizmat) shaklida amalga oshiriladi.

Germaniyada yuridik xizmat (Rechtsabteilung) korporativ boshqaruvning ajralmas qismi bo‘lib, mustaqil maslahat berish huquqiga ega. Fransiyada in-house counsel (ichki yurist) strategik qarorlarda faol ishtirok etadi.

AQShda General Counsel (bosh yurist) kompaniya rahbariyati tarkibiga kiradi va korporativ governance bo‘yicha mas’ul. Sarbanes-Oxley Act (2002) dan keyin yuridik xizmatning komplayens roli kuchaydi.

O‘zbekiston uchun Germaniya modelidagi mustaqillik va AQShdagi strategik ishtirokni birlashtirish tavsiya etiladi.

Asosiy muammolar

- Yuridik xizmatning strategik qarorlarda yetarli ishtirok etmasligi.
- Moddiy-texnik baza va malakali kadrlar yetishmasligi.
- Korrupsiya xavfi va shaffoflikning pastligi.
- Raqamlashtirish darajasi yetarli emasligi.

Takliflar va istiqbollar

- Yuridik xizmatni korporativ boshqaruv kodeksida strategik organ sifatida mustahkamlash.
- Doimiy malaka oshirish tizimini yaratish.
- Sun‘iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini joriy etish.
- “Yuridik xizmatlar markazlari” tarmog‘ini kengaytirish.
- Xalqaro standartlarga (ISO 37301 Compliance) moslashish.

“Yangi O‘zbekiston” strategiyasida korporativ boshqaruvni liberallashtirish va raqamlashtirish orqali yuridik xizmatning samaradorligini oshirish mumkin. Korporativ faoliyatda yuridik xizmat oddiy yordamchi bo‘linma emas, balki korxonaning huquqiy xavfsizligi, barqaror rivoji va raqobatbardoshligini ta‘minlovchi strategik institutdir. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar (PQ-415, O‘RQ-1025 va boshqalar) bu yo‘nalishda muhim qadam bo‘ldi.

Kelgusida yuridik xizmatning mustaqilligini kuchaytirish, raqamlashtirish va xalqaro tajribani chuqur o‘rganish orqali mamlakatimiz korxonalarining huquqiy madaniyati va

iqtisodiy samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu esa barqaror iqtisodiy o'sish va investitsiyaviy jozibadorlikni oshirishning muhim kafolati bo'ladi.

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida korporativ boshqaruv tizimi tobora murakkablashib bormoqda. Bu esa yuridik xizmatlarning rolini keskin oshiradi. Korporativ faoliyatda yuridik xizmat nafaqat huquqiy himoya vositasi, balki strategik qarorlar qabul qilishda muhim ishtirokchiga aylanmoqda. Ayniqsa, raqamlashtirish jarayonlari va sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi ushbu sohaning istiqbollari tubdan o'zgartirmoqda.

1. Korporativ yuridik xizmatning transformatsiyasi

An'anaviy yuridik xizmatlar asosan quyidagi funksiyalarni bajarib kelgan:

- shartnomalar tuzish va ekspertiza qilish,
- huquqiy risklarni aniqlash,
- sud ishlari bilan shug'ullanish,
- normativ-huquqiy hujjatlarga muvofiqlikni ta'minlash.

Kelajakda esa ushbu funksiyalar kengayib, yuridik xizmat:

- compliance (muvofiqlik nazorati) tizimining markaziga aylanadi,
- korporativ strategiyani ishlab chiqishda ishtirok etadi,
- biznes jarayonlarni huquqiy jihatdan optimallashtiradi,
- risk-menejment tizimining ajralmas qismi bo'ladi.

Shu bilan birga, yuridik xizmatlar "reaktiv" modeldan "proaktiv" modelga o'tadi, ya'ni muammolar yuzaga kelgandan keyin emas, balki oldindan prognoz qilish va oldini olishga yo'naltiriladi.

2. Sun'iy intellektning yuridik xizmatga ta'siri

Sun'iy intellekt (SI) korporativ yuridik xizmat faoliyatiga quyidagi yo'nalishlarda sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda:

a) Hujjatlarni avtomatik tahlil qilish

SI asosidagi tizimlar minglab shartnomalarni qisqa vaqt ichida tahlil qilib:

- xavfli bandlarni aniqlaydi,
- noaniqliklarni ko'rsatadi,
- standartlarga mosligini tekshiradi.

b) Shartnomalarni avtomatik yaratish (Legal Tech)

Maxsus platformalar yordamida:

- standart shartnomalar avtomatik tuziladi,
- inson omilidan kelib chiqadigan xatolar kamayadi,
- vaqt va resurslar tejiladi.

c) Sud amaliyotini prognoz qilish

SI algoritmlari sud qarorlarini tahlil qilib:

- ehtimoliy natijalarni oldindan baholaydi,
- yuridik strategiyani tanlashga yordam beradi.

d) Compliance monitoring

Sun'iy intellekt real vaqt rejimida:

- qonunchilikdagi o'zgarishlarni kuzatadi,
- kompaniya faoliyatiga ta'sirini baholaydi,

- avtomatik ogohlantirishlar beradi.

3. Korporativ yuridik xizmat va SI hamkorligining istiqbollari

Kelajakda yuridik xizmat va sun'iy intellekt o'rtasidagi integratsiya quyidagi natijalarga olib keladi:

1. "Smart legal department" modeli

Yuridik bo'limlar raqamlashtirilgan tizimga aylanadi:

- barcha hujjatlar yagona platformada yuritiladi,
- SI yordamida tezkor qarorlar qabul qilinadi,
- inson resurslari murakkab analitik vazifalarga yo'naltiriladi.

2. Yuridik risklarni oldindan aniqlash

- kompaniya faoliyatini doimiy monitoring qiladi,
- ehtimoliy huquqiy xavflarni oldindan aniqlaydi,
- risklarni kamaytirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

3. Xarajatlarni optimallashtirish

Avtomatlashtirish natijasida:

- tashqi yuristlarga ehtiyoj kamayadi,
- vaqt sarfi qisqaradi,
- operatsion xarajatlar sezilarli kamayadi.

4. Global yuridik integratsiya

SI turli davlatlarning qonunchiligini tahlil qilib:

- xalqaro shartnomalarni soddalashtiradi,
- transmilliy kompaniyalar uchun yagona huquqiy yondashuvni shakllantiradi.

4. Muammolar va cheklovlar

Shunga qaramay, SI'dan foydalanishda bir qator muammolar mavjud:

- huquqiy javobgarlik masalasi (SI xatolari uchun kim javob beradi),
- ma'lumotlar maxfiyligi va xavfsizligi,
- algoritmik xatoliklar va tarfkashlik (bias),
- inson omilining to'liq yo'qolmasligi zarurati.

Shu sababli, SI yuridik xizmatni to'liq almashtirmaydi, balki uni kuchaytiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi.

5. Xulosa

Korporativ faoliyatda yuridik xizmat kelajakda strategik boshqaruvning muhim elementi sifatida shakllanadi. Sun'iy intellekt bilan hamkorlik esa ushbu sohani yangi bosqichga olib chiqadi. Eng samarali model — bu inson va texnologiyaning uyg'unlashgan tizimi bo'lib, unda:

- sun'iy intellekt tezkorlik va aniqlikni ta'minlaydi,
- yurist esa murakkab huquqiy tafakkur va qaror qabul qilishni amalga oshiradi.

Natijada, korporativ yuridik xizmat nafaqat himoya funksiyasini, balki biznesni rivojlantiruvchi strategik vositaga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi.
2. “Xo‘jalik jamiyatlari to‘g‘risida”gi Qonun.
3. Prezidentning PQ-415-son (08.11.2022) va PQ-2733-son (19.01.2017) qarorlari. lex.uz
4. O‘RQ-1025-son (07.02.2025) Qonuni.
5. Saparova F.M. Korporativ faoliyatda yuridik xizmatning ahamiyati // Yangi renessansda ilm-fan taraqqiyoti, 2026.
6. Mavlonov F.O. Biznes jarayonlarida yuridik xizmat faoliyatining asosiy yo‘nalishlari // CyberLeninka, 2024.
7. OECD Corporate Governance Principles, 2023.
8. Korporativ boshqaruv darsliklari (Xodiyev B., Rahmonqulov H. va boshqalar).